

Я. Гадзало, академік НААН України, президент Національної академії аграрних наук України

«Україна була, є і буде житницею Європи» // Вісник НАН України. – 2016. – № 9. – С. 12–14.

<...> Підсумовуючи сьогодні діяльність та здобутки Національної академії аграрних наук України за роки незалежності, передусім хочу зазначити, що Академія була, є і залишається головним центром наукового забезпечення розвитку галузей агропромислового комплексу країни та гарантом її продовольчої безпеки.

Серед здобутків учених-аграріїв за останні чверть століття слід насамперед відзначити наукове та методичне обґрунтування аграрної і земельної реформи в Україні, а також забезпечення й супроводження її проведення. Завдяки проведеній реформі повністю зруйновано тоталітарну колгоспно-радгоспну систему, запроваджено приватну власність на землю, що стало основою створення тисяч малих і великих агропідприємств, фермерських та індивідуальних приватних господарств. Це єдина масштабна реформа в Україні, яка мала логічне завершення, трансформувавши радянський тип господарювання на селі у ринковий. Ця реформа містила складові, які не мають аналогів у світовій практиці – це соціальна спрямованість приватизації землі, зміна форми господарювання, введення спеціального режиму оподаткування та ін.

Принагідно хочу сказати, що саме завдяки цій реформі аграрна галузь сьогодні є лідером в Україні за приростом виробництва валової продукції та за валютними надходженнями в державну казну, залишивши далеко позаду традиційно передові металургію, енергетику та машинобудування.

Саме за визначний внесок у світову теорію, методологію та організацію аграрної реформи, вперше за всю історію нашої незалежної держави, академіка НААН України П. Т. Саблука офіційно зареєстровано кандидатом у лауреати Нобелівської премії з економіки 2016 р.

Таке рішення прийняв Комітет з присудження Нобелівських премій з економіки на підставі рекомендації Мохаммада Юнуса (Бангладеш), лауреата Нобелівської премії миру 2006 р. Є офіційне підтвердження розгляду Комітетом нашої заявки за підписом нобелівського лауреата з економіки Джозефа Стігліца.

Загалом за роки незалежності за досягнення вагомих результатів у науково-педагогічній роботі, високий професіоналізм та активну участь у розбудові аграрного сектору України високими державними нагородами відзначено сотні науковців Академії, а 4 дійсні члени і 10 почесних удостоєні найвищої нагороди держави – Герой України.

Учені-селекціонери Академії досягли великих успіхів у рослинництві. Завдяки виведенню нових високоврожайних та стійких до хвороб і шкідників сортів пшениці та ячменю їх урожайність становить 8–12 т/га і вже нормою стала врожайність вітчизняних гібридів кукурудзи на рівні 12–15 т/га, що практично вдвічі більше, ніж у тих сортів і гібридів, які вирощували 10–15 років тому. Нові сорти адаптовані до ґрунтово-кліматичних умов вирощування і не поступаються зарубіжним аналогам. Крім того, сьогодні практично тільки в установах НААН України ведеться селекція вівса, жита, проса, гречки, рису, льону та інших культур, які відзначаються високою врожайністю. Щороку у виробничих умовах ними засівається від 85 до 98 % площ посіву цих культур.

Оригінальним досягненням селекціонерів в останні роки є відомі у всьому світі безканабіноїдні сорти конопель для виробництва високоякісного волокна, а також сорти картоплі з фіолетовим та червоним кольором м'якоті, які мають підвищений вміст поживних речовин і високу антиоксидантну здатність. Слід також згадати, що за своїми смаковими якостями сорти помідорів херсонської селекції, ніжинські огірки, сорти мелітопольських черешень академічної селекції є найкращими у світі.

Учені Академії створили вітчизняні високопродуктивні конкурентоспроможні породи практично всіх видів сільськогосподарських тварин та птиці, які сьогодні становлять основу тваринницької галузі, а наукові розробки зі створення і впровадження у виробництво південної м'ясної породи великої рогатої худоби торік були удостоєні премії Кабінету Міністрів України.

Архіважливими проблемами на сьогодні є підвищення відповідальності держави і всіх землекористувачів за збереження родючості наших ґрунтів, запобігання розвитку ерозійних процесів, розширення і збереження лісосмуг та лісових насаджень, водних джерел, зокрема великих і малих річок та озер, освоєння сівозміни, боротьба з забур'яненістю полів і розвиток сільських територій. У багатьох випадках розв'язання цих проблем потребує прийняття рішень на законодавчому рівні.

Національна академія аграрних наук залишається єдиною науковою інституцією в державі, що опікується охороною головного багатства нації – родючих ґрунтів. Адже за останні 100 років вміст гумусу зменшився більш як на 1 % – від 4,17 до 3,14 %, а, як відомо, для відновлення 0,1 % гумусу потрібно мінімум 25–30 років копіткої праці. Учені Академії розробили Національну програму охорони ґрунтів України, спрямовану на збалансоване використання і охорону ґрунтів, усунення негативних явищ у розвитку ґрунтових процесів, стабілізацію виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення продовольчих потреб держави.

Ця Програма гармонізована з Європейською ґрунтовою політикою. Її впровадження, за прогнозними оцінками, даватиме щорічний додатковий

загальний прибуток на рівні 25–30 млрд грн, тоді як нині прямі втрати від деградації ґрунтів в цілому по Україні становлять 40 млрд грн на рік.

Важливим напрямом досліджень Академії є наукове забезпечення якості та безпечності продуктів харчування, адже від цього безпосередньо залежить здоров'я наших людей. Зусиллями вчених НААН України спільно з практиками ветеринарної медицини ліквідовано низку особливо небезпечних для людей і тварин інфекційних хвороб. Сьогодні проводяться дослідження з метою вдосконалення системи контролю якості та безпечності продукції тваринництва. Вже понад 10 років наукові установи успішно виконують програму зі зменшення біологічних загроз в Україні, яка фінансується урядом США і сприяє значному підвищенню рівня біобезпеки та біозахисту в державі.

Важливе місце в роботі вчених відведено дослідженням, науковому обґрунтуванню та підготовці Програми розвитку тваринництва на період до 2025 р. Поки у суспільстві ще немає розуміння, що основою сільськогосподарського виробництва є ферма. Без цього ми не досягнемо високих показників виробництва та експорту сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю.

Не менш важливим напрямом є відновлення зрошення на Півдні України, виробництво органічної продукції. Однак першорядним завданням залишається завершення земельної реформи і створення умов для формування цивілізованого ринку земель сільськогосподарського призначення. У цьому контексті вченими Академії підготовлено Державну програму відновлення зрошення на Півдні України, яка зараз перебуває на розгляді у Світовому банку щодо прийняття рішення про її фінансування, а також підготовлено і направлено керівництву держави Національну доповідь щодо завершення земельної реформи.

За роки незалежності Академія налагодила тісні зв'язки та ефективну співпрацю з науково-дослідними установами 55 країн світу. НААН України є засновником Європейської асоціації аграрних академій, що дозволяє нам активно пропагувати досягнення аграрної науки України в світі...